«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Հետազոտության թեման՝ Բարոյական արժեքներ: Որքանո՞վ է բարոյական արժեքներից արժանապատվությունը ճիշտ գիտակցվում 10-14 տարեկան երեխաների և նրանց ծնողների մոտ

Առարկան՝ Պատմություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝Հրաչուհի Գրիգորյան

Ուսումնական հաստատություն՝Արտաշատի հ. 1 հիմնական դպրոց

Երևան 2022

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Ներածություն . . . . էջ 3

ԳԼՈՒԽ 1. Բարոյական արժեքներ . . . . էջ 5

ԳԼՈՒԽ 2. Դեռահասների արժանապատվության ձևավորումը………………. . . . . էջ 8

Հարցաթերթիկ . . . . էջ 11

Սոցոլոգիական հարցման արդյունքների վերլուծություն և ամփոփում……էջ 12

Եզրակացություն . . . . էջ 16

Գրականության ցանկ . . . . էջ 19

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

«Բարոյական արժեք» ասելով՝ հասկանում ենք այն վեհ գաղափարները, պատվիրանները, ուսուցումները, որոնք ապահովում են մարդու բարոյական, առաքինի կյանքն ու նկարագիրը: «Արժեհամակարգ» հասկացությունը մանկավարժական գիտության մեջ ընբռնվում է բավական լայն շառավիղով: Առավել ընդունված է այն ընկալումը, որ արժեհամակարգը մարդու բարոյական, գեղագիտական, հոգևոր, իմացական, մշակութային և էթնիկական արժեքների համախումբն է, որն անհրաժեշտ է անձի ներդաշնակ, բազմակողմանի ձևավորման և զարգացման համար:

:Այսօր աճող սերնդի դաստիարակության գործն ընթանում է տարբեր հանգամանքների ազդեցության ներքո՝ ժողովրդագրական, ազգային, մշակութային, ընտանեկան, կրթական, հասարակական, սոցիալական և այլն: Հաշվի առնելով բազմաթիվ այս և այլ հանգամանքներ՝ ժամանակակից մանկավարժության համար խնդիր է դառնում սովորողների ազգային գիտակցության ձևավորումը սեփական ժողովրդի պատմության ու մշակույթի հենքի վրա՝ չանտեսելով համամարդկային արժեքները:

Արժեքների բուրգի գագաթին գտնվող նվիրական ու մեծագույն արժեքը՝ հայրենասիրությունն է,որը լավագույն կերպով մատուցվում է հայոց պատմության դասընթացների ժամանակ: Այն մեծագույն արժեքն է, որ հարգանք ու պատկառանք է հարուցում, նույնիսկ երբ դրսևորվում է հակառակորդի կամ թշնամու մոտ:

Նոր սերնդի արժեհամակարգի ձևավորման, կրթության և դաստիարակության գործում լուրջ անելիքներ ունի հայ դպրոցը, որի գերնպատակն է կերտել բարոյական, ազգային արժեքներով օժտված, ազգային նկարագիր ունեցող սերունդ: Այս նպատակն իրագործելու համար անհրաժեշտ է ուսումնասիրել ու կատարելագործել ոչ միայն հայրենի և համաշխարհային գիտությունների ճյուղերը, այլև մանկավարժության անցյալի ժառանգությունն ու նրա ժամանակակից փորձն ու մեթոդաբանությունը: Ժամանակակից դպրոցի կարևորագույն առաքելություններից մեկն էլ երեխայի մեջ իր ազգին բնորոշ բարոյական և հոգևոր արժեքների ձևավորումն ու զարգացումն է և ազգային արժանապատվության ձևավորումն է: Նրա խնդիրն է պահպանել և փոխանցել այն արժեքները, որոնք ժառանգել ենք մեր նախնիներից, և որը մեր անխառն ինքնատիպությունն է համաշխարհային մշակույթի բազմերանգության ու բազմազանության մեջ: Ուստի 21-րդ դարի դպրոցում դաստիարակության և կրթական գործընթացի ճիշտ կազմակերպման համար շատ կարևոր են ոչ միայն համամարդկային, այլև հայրենի մշակույթի բարձրարժեք ստեղծագործությունների ուսումնասիրումն ու ուսուցումը [1]:

Փորձենք հասկանալ, թե ի՞նչպես է ձևավորվում բարոյական արժեքային համակարգը հայոց պատմության դասերին: Չէ՞, որ հայոց պատմության իմացությունն առավելագույնս հնարավորություն է տալիս իրականացնել ու մեր իղձերը, ձևավորել ու ու պահպանել ու հայի կերպարը [2] :

Հայոց պատմության իմացությունը հնարավորություն կտա Հայաստանի Հանրապետության ապագա քաղաքացուն ուսումնառության ընթացքում ձեռք բերած գիտելիքներն ու ճանաչողական հմտությունները, հայոց քաղաքակրթության դարավոր ավանդույթները, փորձը և անցյալի դասերը լավագույնս ծառայեցնել հզորացման և բարգավաճման ուղին բռնած Հայաստանի անկախ պետությանը, պատկերացում կազմել համաշխարհային պատմության մեջ Հայաստանի և հայ ժողովրդի զբաղեցրած տեղի ու դերի մասին: Հենց այս պատճառով է, որ կրթության զենքը և գլխավոր իմաստը պետք է դառնա արժեհամակարգի ձևավորումը:

Հետազոտության աշխատանքի ժամանակ կիրառվել են հետևյալ հիմնական մեթոդները՝ դիտում, հետազոտում, տվյալների հավաքագրում, սոցիոլոգիական հարցում:

Հետազոտության նպատակն է.

1. Իրականացնել հիմնահարցի վերաբերյալ մասնագիտական գրականության ուսումնասիրություն և վերլուծություն,
2. Փորձել բացահայտել, թե պատմության ուսուցչի կողմից դաստիարակությունը որքանո՞վ կարող է բարձրացնել աշակերտի մոտ արժանապատվության գաղափարը և ազգային ինքնագիտակցությունը:
3. Ուսումնասիրել, թե որքանո՞վ է արժանապատվության գաղափարը ճիշտ ընկալվում դպրոցահասակ /10-14տ/ երեխաների մոտ
4. Կատարել հարցում, նրա արդյունքների հիման վրա պարզել հետազոտական աշխատանքի վերաբերյալ խնդիրները:

Գլուխ 1

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ ԱՐԺԵՔՆԵՐ

Մեր երկրում աշակերտների արժեքային համակարգի ձևավորումը ներառված է ՀՀ պետական չափորոշչի՝ որպես հենց կրթության բովանդակային բաղադրիչ [3]: Յուրաքանչյուր ուսումնական առարկայի մասով սովորողների պատրաստվածությունը ներկայացվող գիտելիքային պահանջների մեջ առանձին կետով նաև նշվում է արժեքները և դրանց ձևավորումը,որոնք պետք է տադարոցը:

Արժեհամակարգի մեջ կուտակված է անցյալի փորձը, որի յուրացումը աշակերտների մեջ ձևավորում է հայրենասիրության, սեփական ժողովրդի պատմության, նրա ստեղծած մշակութային արժեքների, գիտական նվաճումների համար հպարտության զգացում: Իսկ ակտիվ ճանաչողական գործունեության պայմաններում ձևավորված գիտելիքները աշակերտների մոտ վերածվում են համոզմունքների և կարողությունների :

Բարոյական արժեհամակարգը նախատեսում է,որ դպրոցն ավարտող յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է՝ լինի

1)հայրենասեր և պատրաստակամ լինել ու հայրենիքի պաշտպանության գործին,

2)կարևորի ազգային-պետական մտածողության և գործել ակերպունենալ ը և դրսևորի դրան հասնել ու ձգտում ու կամք:

3)Ունենա ազգային ինքնագիտակցություն և արժանապատվություն

4) Կարևորի ազգային հիմնախնդիրների լուծման գործում իր մասնակցության անհրաժեշտությունը,

5)Ունենա արդարության , լավատեսության և պատասխանատվության զգացում,

6)Գիտակցի ներկան և ապագան կերտել ու խնդրում ազգային պատմության դերը,

7)Գիտակցի իր ժողովրդի նյութական և հոգևոր արժեքները պահպանել ու անհրաժեշտությունը:

8)Գիտակցի, որ կյանքում իր համար կարևորագույն արժեքներից են լինել ու գիտելիքները, աշխատանքային հմտությունները, մասնագիտական վարպետությունը և այլն. . .

Ուսուցման գործընթացում լուծվում են սովորողների կրթական,դաստիարակչական կամ արժեքային և ընդհանուր զարգացման խնդիրներ: Դրա համար յուրաքանչյուր դասի դաստիարակչական խնդիրների լուծումը նախատեսում է ոչ թե մեկուսացված կամ առանձին մոտեցում ,այլ գիտելիքների ու կարողությունների ,արժեքային որակների, կամքի ,բնավորության ,զգացմունքների, հոգեբանական տարբեր դրսևորումների միաժամանակյա և փոխկապակցված մոտեցում [4]:

Ուսուցիչը ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի ընտրության միջոցով (անհատական, խմբային,էքսկուրսիա,դասղեկական ժամ , արտադասարանական միջոցառումներ և այլն) առավել արդյունավետ դարձնում աշակերտների արժեհամակարգային դաստիարակչական խնդիրների լուծումը: Օրինակ՝ խմբային աշխատանքի ժամանակ աշակերտները սովորում են ուշադրությամբ վերաբերվել միմյանց, միասին հաղթահարել դժվարությունները , միասին ձեռք բերել հաջողություններ, լսել հակադիր կարծիքներ, ընդօրինակել միմյանց և այլն:

Պատմության որակյալ դասի գլխավոր հատկանիշը և,ընդհանրապես, պատմության դասավանդմանը ներկայացվող գլխավոր պահանջը գիտական բարձր մակարդակն է, համապատասխանությունը պատմական և մանկավարժական գիտությունների ժամանակակից նվաճումներին,առաջավոր փորձին, ուսումնադաստիարակչական գործընթացի օրինաչափություններին [5]: Միևնույն ժամանակ, անհրաժեշտ է նկատի ունենալ , որ պատմության դպրոցական դասընթացը չի ընդգրկում պատմության պատմական գիտության բոլոր նվաճումները: Պատմության նշանակությունը առաջին հերթին նպատակաուղղված է սովորողների մարդկության պատմական ուղու,նրա սոցիալական , հոգևոր բարոյական փորձի վերաբերյալ գիտելիքներ հաղորդելուն, պատմական ժամանակաշրջանի վերաբերյալ որոշակի պատկերացումներ ձևավորելուն:

Յուրաքանչյուր մարդու մեջ կա բարոյականության ծիլը, մնում է այն գտնել և աճեցնել :

Բարոյականությունը ներարկվում է մարդու աշխարհայացքի մեջ գիտության, գիտելիքի միջոցով:

Բարոյականությունը և արժանապատվությունը մարդկային վարվելակերպի, վարվեցողության և դրանց առընչվող հակասությունների համակարգ է, որն աշխարհիկ ընկալումով պետք է ընդունելի և գովելի համարվի հասարակության կողմից: Հասարակությունն է սահմանում բարոյական նորմերը, ապա տարբեր հասարակությունների պարագայում բարոյականության հասկացություններն ու վարվելաձևերը կարող են արմատականորեն տարբերվել և նույնիսկ հակասությունն ակընհայտ է արևմտյան և արևելյան հասարակությունների բարոյական ընկալումներում և վարվելակերպի մեջ:

Բարոյականություն ասելով՝ մարդիկ հաճախ պատկերացնում են առավել պարզ սեռական կյանքին առնչվող իրադրությունները: Կախված միջավայրից, ժամանակաշրջանից և մարդկային մտածելակերպի փոփոխությունից՝ երբեմն ոչ բարոյական ընկալված երևույթներն օրինականացվում են՝ դառնալով նոր ժամանակների համար ընդունելի ու բարոյական: Ուրեմն, բարոյականության սահմանումը լի է հարաբերականություններով: Այն հարաբերական է դառնում երբ զրկվում է կրոնական հիմքից: Բարոյականության նորմերը պետք է հաստատվեն բարոյական բարձր գաղափարներ և իդեալականություն ունեցող անձի, որպիսին իր կատարելության մեջ կարող է լինել միմիայն Աստված: Արդն իր տրամաբանությամբ բարոյականության չափանիշ է սահմանում կրոնական-քրիստոնեական բարոյականության հետհամեմատած:

Դպրոցականի բարոյական դաստիարակությունն ու արժանապատվության զարգացումը կախված են տվյալ երկրի սոցիալական պայմաններից, այն հանրությունից ,որում նա ապրում է, գործում է: Եթե դրանք իրենց բարձրության վրա չեն գտնվում, եթե չկան նյութական բարոյահոգեբանական նպաստավոր պայմաններ, քաղաքական առողջ մթնոլորտ, քաղաքակրթություն, ապա այնտեղ անձի բարոյականությունն ու բարոյական զարգացումը կայուն լինել չեն կարող : Ինչպես բարոյական վարքի սովորույթների դաստիարակումը , այնպես էլ բարոյական գիտակցման ձևավորումը բարդ գործընթաց է, և ձեռք է բերվում մի շարք մեթոդների օգտագործումով : Դրանց միջոցով է ուսուցիչը հասնում այն բանին, որ երեխաները գիտելիքներ յուրացնեն բարոյականության և նրա կանոնների մասին , նրանց մեջ ձևավորվի բարոյական պատկերացումների, հասկացությունների և արժեքների համակարգը:

Բարոյական դաստիարակության խնդիրները բազմազան են ու բազմաբնույթ: Դրանք կարելի է բաժանել երկու խմբի առաջին խմբի մեջ են դասվում անձի գիտակցության, զգացմունքների ու վարքի ձևավորումը: Երկրորդ խմբի մեջ են մտնում բարոյական բարձր որակները՝ հայրենասիրություն, գիտակցական կարգապահություն, քաղաքացիական դաստիարակություն և այլն: Հմուտ ուսուցիչը պետք է բարոյական դաստիարակության ուղիներ որոնի, աշակերտների մեջ ձևավորի բարոյական հասկացությունները ճիշտ ըմբռնել ու կարողությունները: Նաիր օրինակով պետք է բարություն և համեստություն սերմանի:

Շատ կարևոր են պատմության դասերին օրինակներ բերել: Այս տեսակի աշխատանքը կարելի է կատարել գրեթե բոլոր ժամերին: Նախօրոք լավ մշակված հարցերի միջոցով կարելի է քննարկել որևէ անձի վարքագիծը, բնավորության գծերը արարքները, վերլուծել որևէ կինոնկար, կարդացած վեպի հերոսների հոգեբանական առանձնահատկությունները:

Մեզանից պահանջվում է, որ յուրաքանչյուր դասի ընթացքում թեման ներկայացնենք այնպես, որ սովորողը գիտակցի բարոյական այն արժեքները,որ հարիր են մեր ազգին: Ինչպես արդեն վերը նշված օրինակներով, նյութերով ու նմանատիպ պատմություններով ներկայացնել մարդուն, որն ունի խիղճ, լսում է խղճին և դրա թելադրանքով է շարժվում և գործում: Տարբեր օրինակներով համոզել երեխային, որ բարոյականությունը մեծ ուժ է, որը ետ է պահում մարդուն անբարո քայլերից:

Դպրոցում բազմաթիվ դասեր են նվիրվում հայրենասիրությանը, մի թեմա որը բարոյական դաստիարակության կարևոր մասն է: Պատմության յուրաքանչյուր դասի մեջ կան հույզեր, զգացմունքներ, գիտելիքներ, կյանքի դասեր: Բերելով օրինակներ մենք ավելի մոտ ենք դարձնում երեխային իրականությանը և ավելի հեշտ ընկալելի է դառնում այն ամենը ինչ ուզում ենք սովորեցնել:

Դեռահաս տարիքի հոգեկան զարգացման կարևորագույն առանձնահատկություններից մեկն այն է, որ այդ ժամանակ տեղի են ունենում բարոյական գիտակցության աճ՝ մարդը ձևավորվում է որպես անհատ: Գիտելիքները վերածվում են համոզմունքների, ձևավորվում են աշխարհայացքը և մարդկանց նկատմամբ վերաբերմունքի համակարգ:

Գլուխ2

Դեռահասների արժանապատվության ձևավորումը

Հայրենասեր,արժանապատվություն,ազգային ինքնագիտակցություն ունեցող անձ ձևավորել ու գիտակցումը 10-14 տարեկան երեխաների և նրանց ծնողների մոտ համարում եմ մեր պետության և հասարակության ապագա գոյատևման և զարգացման կարևոր ուղենիշներից մեկը,ահա թե ինչու եմ արդիական եմ համարում ընտրված թեման: Այդ նպատակին հասնելու համար անհրաժեշտ է դպրոցի և ընտանիքի սերտ կապը, Խնդիրը մեկը մյուսի վրա գցելը համարում եմ անթույլատրելի: Հիմնվելով իմ կողմից կատարված մի

շարք ուսումնասիրությունների վրա,հիմնվելով կարող եմ ասել, որ երեխաների բարոյական դաստիարակությունը անհրաժեշտ է սկսել նախքան դեռահասության շրջանը: Դեռահասները ձգտում են դառնալ ինքնուրույն, ամեն ինչի մասին ունենալ իրենց սեփական դատողությունները, անել ընդհանրացումներ և եզրակացություններ, սեփական գնահատական տալ մեծերի ունեցող իրադարձություններին և երևույթներին: Ընտանեկան ջերմ մթնոլորտում երեխաները հաղորդակից են դարձնում մեծերին իրենց մտքերին, ապրումներին և սպասում են նրանցից պատասխան հուզող հարցերի առթիվ: Ծնողները պետք է համգիստ և առանց ձանձրանալ ու ուղղություն տան երեխաների մտքերին: Ընտանիքում անհրաժեշտ է հատուկ պատասխանատվությամբ վերաբերվել սեփական անձին, խոսքերին և ամենակարևորն է՝ արարքներին, քանի որ նրանք դյուրազգաց են մեծերի վարքի մանրամասների նկատմամբ: Ընտանիքը մեծ դեր է խաղում դեռահասի բարոյական նկարագրի ձևավորման գործում: Դեռահասն ունի իր <<ես>>-ը, արժանապատվությունը, համոզմունքները: Այդ <<ես>>-ը ճնշելը անհանդուրժելի է: Եթե նրա արժեհամակարգում շեղումներ են նկատվում,միայն ծնողների և ուսուցիչների անձնական օրինակը կարող է ուղղիչ դեր խաղալ: Իսկ եթե նաստեղծնի հակասություն ծնողի կամ ուսուցչի խոսքի և գործի մեջ,դա անդառնալի հարված կլինի նրանց հեղինակությանը և արժեհամակարգին: Շրջապատի, գործի նկատմամբ վերաբերմունքի բնույթը բարոյական նորմաների և սովորույթների համակարգը ձևավորվում են ամենից առաջ ընտանիքում և կապված են ընտանեկան հարաբերությունների հետ: Եթե դեռահասության տարիքում ծնողները գնահատանք չեն սերմանել դեպի ազնվություն ու քրտնաջան աշխատանքը ապաժամանակն է դա անել ու նրանց պատանեկության տարիներին ,որպեսզի համոզված լինեն այն բանում, որ իրենց երեխաները ամբողջ սրտով գիտակցում են բարոյական մաքուր կյանք վարել ու կարևորությունը:

Երեխաները աջից ու ձախից ժամանակակից տեխնոլոգիաների ոչ ճիշտ կիրառումով անընդհատ «ռմբակոծվում են» ճշտի ու սխալի վերաբերյալ աղավաղված տեսակետներով, լինի դա իրենց դասընկերների շրջապատում, իրենց լսած երաժշտության, դիտած ֆիլմերի կամ հեռուստահաղորդումների միջոցով: Այդ ամենի ազդեցության ներքո նրանք գուցե սկսեն հարցականի տակ դնել ճշտի ու սխալի վերաբերյալ իրենց ունեցած համոզմունքները:

Ընտանիքում հատուկ ուշադրություն պետք է դարձնել դեռահասի սկզբունքայնության և պատասխանատվության, բարձր գիտակցականության և իր արարքների հետևանքները նախատեսելու կարողության դաստիարակությանը, քանի որ հենց դրա հետ է անխզելիորեն կապված կյանքում համոզմունքների և բարձր բարոյականության և արժանապատվության ձևավորումը: Ունենալով այդ հատկությունները նակարողանում է խուսափել վատազդեցություններից: Հնարավոր չէ և հարկավոր էլ չէ արհեստականորեն հետ պահել նրանց պրոբլեմներից և դժվարություններից, որոնց հետ նրանք կարող են բախվել: Անհրաժեշտ է նրանց դաստիարակել այնպես, որ նրանք բարոյապես կայուն և ազնիվ լինեն, կարողանան դիմադրել ոչ միայն վնասակար ազդեցություններին,այլ և հակահարված տալ դրանց: Այլ կերպ ասած ունենան իմունիտետ վնասակար ազդեցությունների դեմ: Եվ շատ կարևոր է այդ ընթացքում

չնսեմացնել դեռահասի արժանապատվությունը,չծաղրել նրա մարդկային և ազգային արժանապատվությունը,նրահետ լինել ազնիվ ևանկեղծ:

Դառնալով ավելի ինքնուրույն, նրանք սկսում են ավելի քննադատաբար վերաբերվել մեծերին: Նրանք արդեն կուրորեն չեն հավատում ամեն ինչի: Նրանք սպասում են իրենց առաջադրած յուրաքանչյուր պահանջի լուրջ հիմնավորում: Ուստի, եթե մենք ցանկանում ենք նրանց մեջ դաստիարակել բարոյական վարքի ունակություններ, չպետք է խախտենք մեր իսկ պահանջների տրամաբանությունը:

Բարոյական գիտակցության ձևավորումը անքակտելիորեն կապված է ինքնագիտակցության ձևավորման հետ: Դեռահասի մեջ արդեն առաջանում է իրեն՝ որպես անձնավորության հասկանալու պահանջը: Նրահամար առօրեական է դառնում ,,ինչ մարդ եմ ես,, հարցը:

Ուշադիր հետևելով շրջապատի դեռահասներին,փաստեցի,որ այդ տարիքի երեխաները ուշադիր զննում են իրենց շրջապատողներին՝ խորհելով մարդկանց արարքների և հատկությունների մասին, նրանք սովորում են քննադատորեն մոտենալ իրենց: Մենք պետք է օգնենք նրանց հասկանալու իրենց զգացմունքները, ճիշտ գնահատել ու իրենց հնարավորությունները, ընդունակությունները, բնավորությունը:

Նրանք մարդկանց մեջ բարձր են գնահատում ազնվությունը, արժանապատվությունը, նրբազգացությունը, զսպվածությունը, նրանց համար մեծ նշանակություն ունեն հարգանքը, վստահությունը, ընկերությունը: Նրանց դուր են գալիս համեստ, հասարակ վարվելակերպով մարդիկ: Եվ հենց այդ հատկություններն են սկսում իրենց մեջ ձևավորել դեռահասները:

Բարոյական դաստիարակության արդյունավետության համար դպրոցներում առաջնային տեղ է հատկացվում ազգային և բարոյական արժեքների գնահատմանը: ՀՀ անկախության ժամանակաշրջանում/1991թ./ երբ տեղի ունեցան լայնամասշտաբ փոփոխություններ, ինչպես սոցիալ տնտեսական, այնպես էլ կրթական համակարգում նորովի վերագնահատվեցին ազգային անհատականությունները դեպքերն ու դեմքերը: Կարևոր փոփոխություններ կատարվեցին անձի բարոյական դաստիարակության արժեհամակարգում, որի մոդելին համարժեք դաստիարակությունը պետք է ապահովի ազգային արժեքների արժևորումից դեպի համամարդկային արժեքների արժևորում: Ժամանակակից դպրոցական համակարգում կարևորվում է բարոյական դաստիարակությունը որպես մարդու դաստիարակության միջուկ[6]:

Արժեհամակարգի ձևավորման ևնրահիարաբերական կայունության ապահովման համար հանրակրթության բնագավառում կարևոր ևանփոխարինելի նշանակություն ունեն բոլոր ուսումնական առարկաները, հատկապես՝ պատմության առարկան: Դպրոցում սովորողները հայոց պատմության ծրագրի շրջանակներում ծանոթանում են հազարամյակների կենսագրություն ունեցող հայկական քաղաքակրթության, նրա առաջացման ու զարգացման օրինաչափություններին, ձեռքբերումներին,ստեղծած արժեքներին և համամարդկային նվաճումներին, ինչպես նաև՝ այդ ճանապարհին հայ ժողովրդի դժվարություններին ու կորուստներին: Հայոց պատմության առարկայի ուսումնասիրման շնորհիվ ձևավորվում է ազգային դիմագիծ, պետականամետ մտածելակերպ ունեցող, հայ ժողովրդի ևհայոց պետականության դերը համաշխարհային պատմության համատեքստում պատկերացնող, հայոց ազգային ևհամամարդկային

արժեհամակարգը կրող պատասխանատու անձ ու քաղաքացի: Այդ իսկ պատճառով արժեքային համակարգի ձևավորումը ժամանակակից դպրոցի գերխնդիրն է և միշտ պետք է լինի մանկավարժների ուշադրության կենտրոնում:

Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է իմանա, որ որպես հայ՝ ո՞րն է իր անելիքն այստեղ՝ հայրենիքում: Ազգային գաղափարախոսությունն պետք է հուշի սեփական պատմական առաքելությունը, որտեղ ամենակարևորը հայրենիքը սիրելն է իրական սիրով: Հենց այս պատճառով է, որ կրթության հենքը և գլխավոր իմաստը պետք է դառնա արժեհամակարգի ձևավորումը, իսկ երբ վերանում են արժեքների ձևավորման ազգային և համամարդկային ընդհանրական չափանիշները, և վարքի կարգավորիչ են դառնում իրավիճակն ու պահի նպատակահարմարությունը, արժեհամակարգի գոյությունը կամ բացակայությունը դառնում է ազգային-հասարակական կարևորության խնդիր, որովհետև արժեհամակարգը պետք է ձևավորվի ազգային հոգևոր-բարոյական ընդհանրականության հիմքի վրա

Բարոյական դաստիարակության բովանդակությունը, բարոյական զգացմունքները քարացած չեն, փոխվում են հասարակական կարգերի փոփոխության հետ: Յուրաքանչյուր նոր սերունդ գոյություն ունեցող նյութական և հոգևոր արժեքների բնական ժառանգորդն է և նրան է վստահված կյանքը կառուցել, ստեղծել ու առաքելությունը: Յուրաքանչյուր սերունդ ունի իր պատմական խնդիրները և դրանք բարոյական բարձր մակարդակով լուծել ու պարտականությունը:

Հետազոտական աշխատանքի հենց սկզբից ուսումնասիրել եմ շրջապատի երեխաների վարքը, ունեցել զրույց երեխաների ու ծնողների հետ, փորձել հասկանալ բարոյական արժեքների կարևորությունը որքանով է գիտակցված, տարբեր ձևակերպումներով փորձել եմ անդրադառնալ ընտանիքի և երեխաների բարոյական արժեքների ձևավորմանը:

Այնուհետև, կազմել եմ հարցաթերթիկ ծնողների համար, որը ներառում է հիմնախնդրի բացահայտմանն ուղղված հարցադրումներ:

ՀԱՐՑԱԹԵՐԹԻԿ

Հարգելի մասնակից հետազոտական աշխատանքի շրջանակներում անցկացվում է սոցիոլոգիական հարցում, որի նպատակն է ուսումնասիրել բարոյական արժեքները անձի դաստիարակության և զարգացման գործընթացում:

Հետազոտությունն անանուն է. տվյալները հրապարակվելու են միայն ընդհանրացված և վերլուծված տարբերակով:

1. Ձեր կարծիքով ի՞նչ դեր ունի ընտանիքը երեխայի դաստիարակության գործում՝

ա) առաջնային

բ) այն լրացնող օղակ է և համարվում զբաղեցնող դեր

գ) երեխան սոցիալական էակ է, և դաստիարակվում է սոցիումում

2. Արդյո՞ք ընտանեկան դաստիարակությունը համարվում է երեխայի արժեհամակարգի առաջնային միջավայր՝

ա) այո

բ) ոչ

գ) երբեմն

3. Ի՞նչ կապկաընտանեկան դաստիարակության և կրթության նկատմամբ երեխայի դիրքորոշման միջև՝

ա) երեխայի դաստիարակության հիմքը դրվում է ընտանիքում

բ) ընտանիքը ազդեցություն ունի, բայց ամենաէական գործոնը չէ

գ) երկրորդային դեր ունի երեխայի դաստիարակության գործում

դ) երեխայի դաստիարակությունը իրականանում է սոցիալական միջավայրում

4. Երեխայի արժեհամակարգի ձևավորման գործում ավելի մեծ է ընտանեկան դաստիարակության, թե սոցիալական միջավայրի դերը՝

ա) ընտանեկան դաստիարակության

բ) սոցիալական միջավայրի

գ) և՛ ընտանիքի, և՛ սոցիալական միջավայրի

դ) դժվարանում եմ

5. Երեխայի դաստիարակության, արժեհամակարգի ձևավորման գործում ավելի առաջնային է ընտանիքը, թե՞ դպրոցը

ա) ընտանիքը

բ) դպրոցը

գ) և՛ ընտանիքը, և՛ դպրոցը հավասարապես

6. Արդյո՞ք դպրոցը ազգային գաղափարախոսության հենք կարող է հանդիսանալ

ա) այո

բ) ոչ

գ) միանշանակ

7. Երեխայի արժեհամակարգի ձևավորման մեջ ազգային դիմագիծը ավելի շատ ընտանեկան դաստիարակության, ժառանգականության ,թե՞ արտաքին միջավայրի հետևանք են՝

ա) ընտանեկան դաստիարակության

բ) գենետիկայի

գ) արտաքին միջավայր

Սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների վերլուծություն և ամփոփում

Հետազոտության ընթացքում կազմված հարցաթերթիկն ուղղված էր ծնողների մոտ ընտանիքի դերի, և վերջինիս որպես երեխայի դաստիարակության և բարոյական արժեքների մշակութային միջավայր լինելու հիմնախնդրի ուսումնասիրման միջոց:

Բոլոր նրանք, ովքեր մասնակցում էին սոցիոլոգիական հարցմանը, մեծ ուշադրությամբ և պատասխանատվությամբ էին պատասխանում հարցերին:

Անցկացվող հարցման հարցաթերթիկի առաջին հարցն ուղղված էր նրան, թե ինչ փսի դեր ունի ընտանիքը երեխայի դաստիարակության հարցում: Արդյունքների ամփոփումից պարզ դարձավ, որ նրանցից 65%-ն է միայն առաջնային համարում ընտանիքի դերը, մնացած 25%-ը գտնում էին, որ ընտանիքը համարվում է լրացնող օղակ երեխայի դաստիարակության գործում, մնացած 10%-ն էլ համարում էին, որ երեխան նախ սոցիալական էակ է, հետևաբար նրա դաստիարակությունն ընթանում է սոցիումում:

Արդյունքներն ավելի տեսանելի դարձնելու համար ստորև ներկայացնում եմ համապատասխան գծապատկերները:

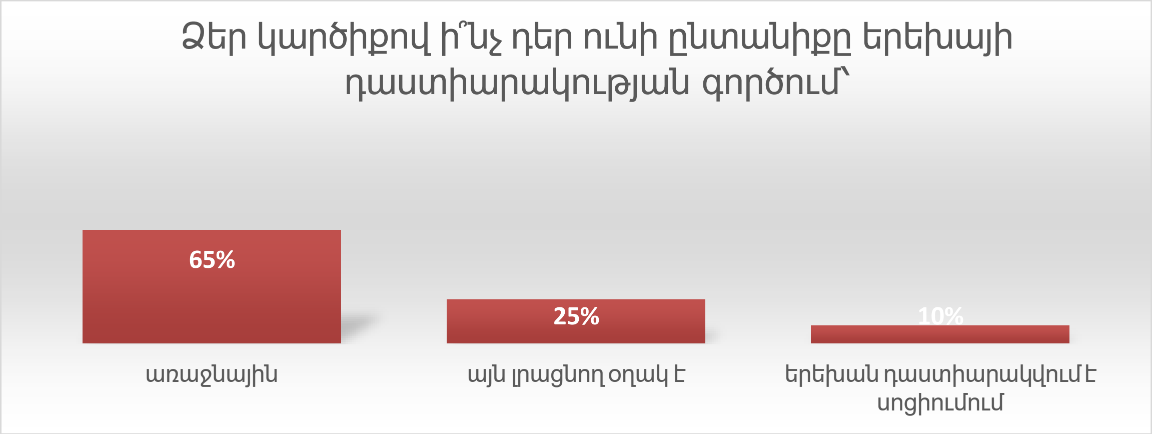

Երկրորդ հարցն ուղղված էր բացահայտելու, թե արդյո՞ք ընտանեկան դաստիարակությունը համարվում է երեխայի արժեհամակարգի ձևավորման առաջնային միջավայրը: Արդյունքում, 75%-ը գտնում էր, որ այո, հենց ընտանիքում է ձևավորվում երեխայի արժեհամակարգը, 15%-ը բացասական պատասխան էր տվել, իսկ մնացած 10%-ը պատասխանել էին երբեմն:

Գծապատկեր 2

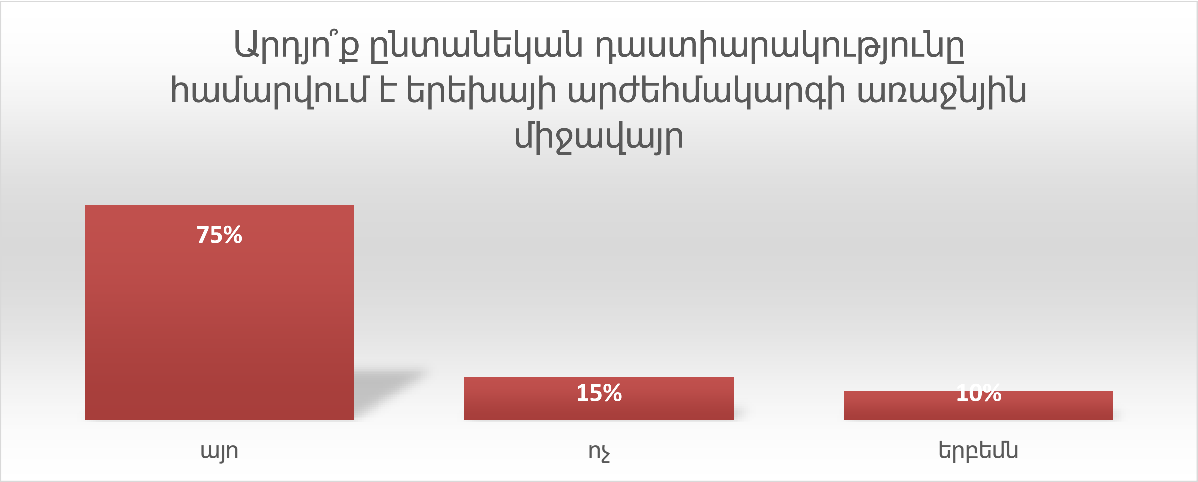

Հետազոտության նպատակից ելնելով փորձում էի հասկանալ ծնողներն ինչ կապ են տեսնում ընտանեկան դաստիարակության և երեխայի մոտ կրթության նկատմամբ դիրքորոշման միջև: Ցավոք, նրանց զգալի մեծամասնությունը առաջնային չէին համարում ընտանեկան դաստիարակության դերն այդ հարցում:

Գրանցեցի հետևյալ արդյունքները՝ 45%-ը գտնում էր, որ ընտանիքն իհարկե ունի որոշակի դեր, բայց ոչ այնքան կարևոր, 30%-ը գտնում էր. որ ընտանիքում են դրվում երեխայի դաստիարակության հիմքերը, 15%-ը կարծում էր, որ երեխայի դաստիարակությունն ընթանում է սոցիալական միջավայրում, 10%-ը նշել էր ընտանիքը որպես երկրորդային օղակ կրթության նկատմամբ երեխայի դիրքորոշման հարցում:

Գծապատկեր 3

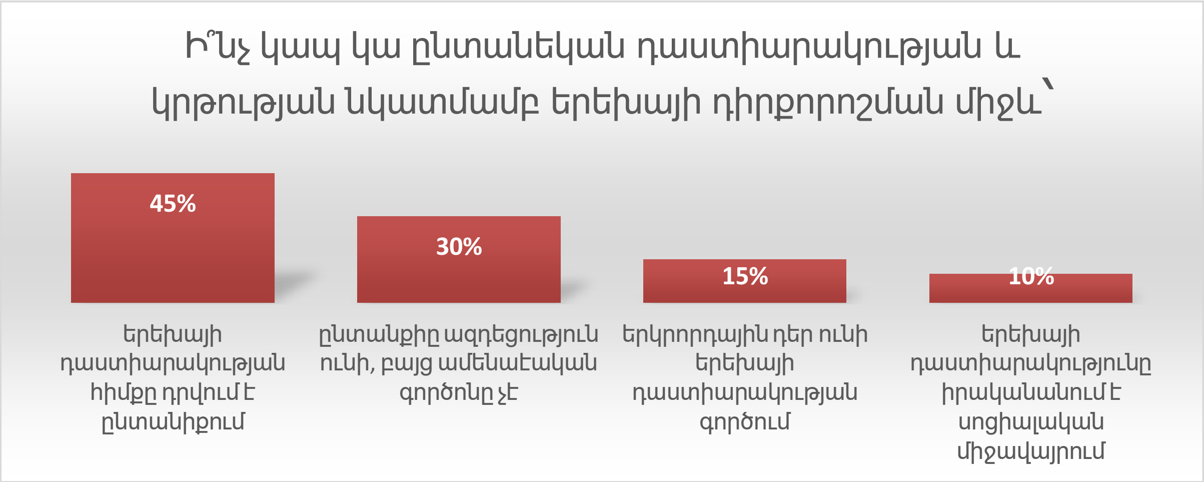

Երեխայի արժեհամակարգի գործում ընտանիքի դերի բացահայտմանն ուղղված հարցում գրանցել ենք հետևյալ արդյունքները. 60 %-ը գտնում էր, որ և՛ ընտանիքը, և՛ սոցիալական մջավայրն հավասար կարևորություն ունեն այդ հարցում, 20%-ը կարևորում էր ընտանեկան դաստիարակությունը, 9%-ը դժվարանում էր պատասխանել, 11%-ը առաջնային էր համարում սոցիալական միջավայրը:

Ինչպես տեսնում ենք քիչ մասն է մեծ կարևորություն տալիս ընտանեկան դաստիարակությանը, գտնելով, որ այն միայն մի մասն է ամբողջի մեջ:

Գծապատկեր 4

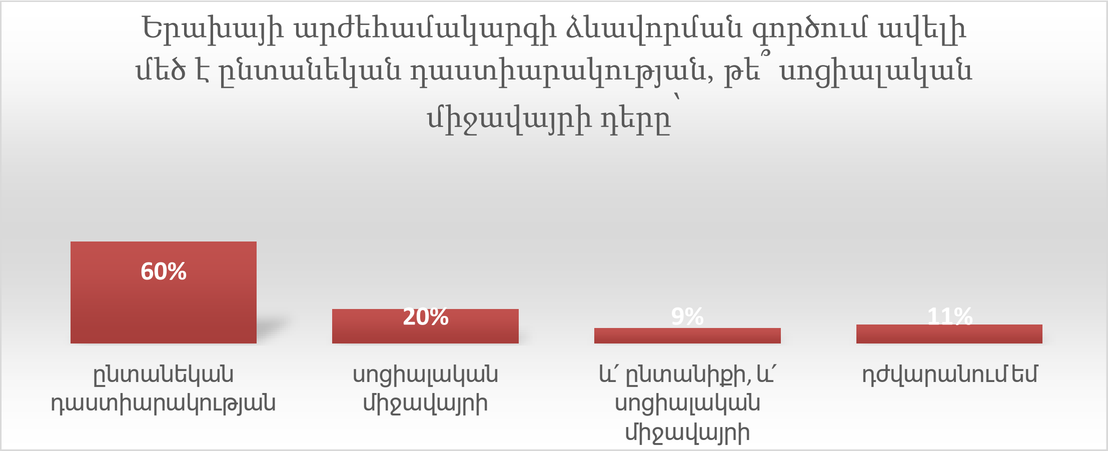

Հարցին, թե երեխայի դաստիարակության, արժեհամակարգի ձևավորման հարցում առաջնային է ընտանիքը, թե՞ դպրոցը մասնակիցների մեծ մասը՝ 45%-ը, պատասխանել է դպրոցը, 20%-ը՝ ընտանիքը, 35%-ը՝ և՛ ընտանիքը, և՛ դպրոցը: Ինչպես տեսնում ենք պատասխաններում մասնակիցները ավելի շատ պատասխանատվությունը փորձում են դնել դպրոցի վրա, քան ընտանիքի:

Գծապատկեր 5

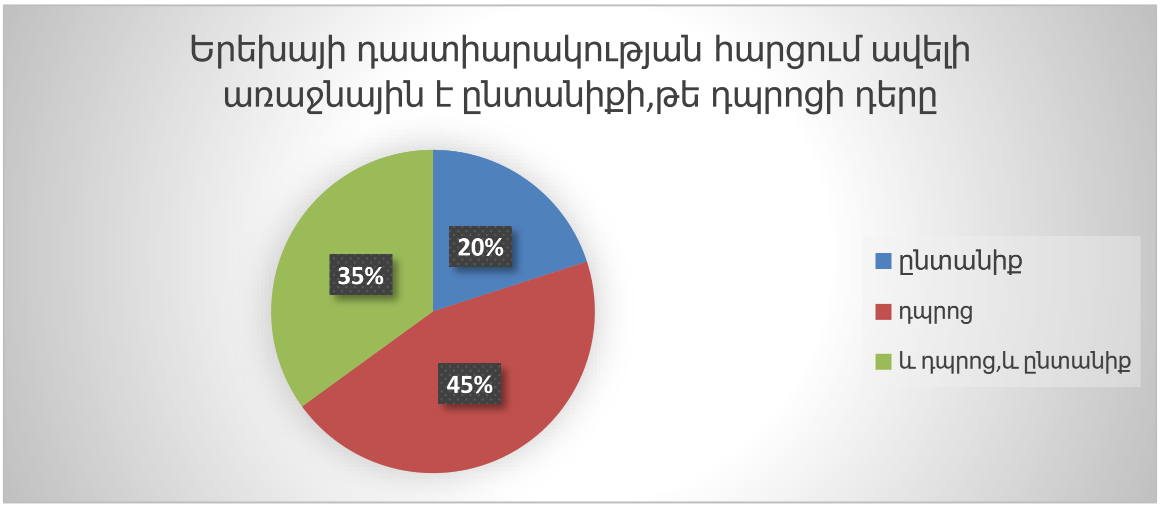

Հարցին,թե արդյո՞ք դպրոցը ազգային գաղափարախոսության հենք կարող է հանդիսանալ ,ունեցա հետևյալ պատկերը. ծնողների այն խումբը,ովքեր ինչ-ինչ պատճառներով դժգոհ էին դպրոցի աշխատանքից,պատասխանեցին՝ ոչ ,որը կազմեց 15%,մի խումբ միանշանակ համաձայն էր՝ 45%,մյուս մասն էլ պատասխանեց,որ այո,հավանաբար դպրոցը մեծ դեր ունի ՝39%:

Գծապատկեր 6

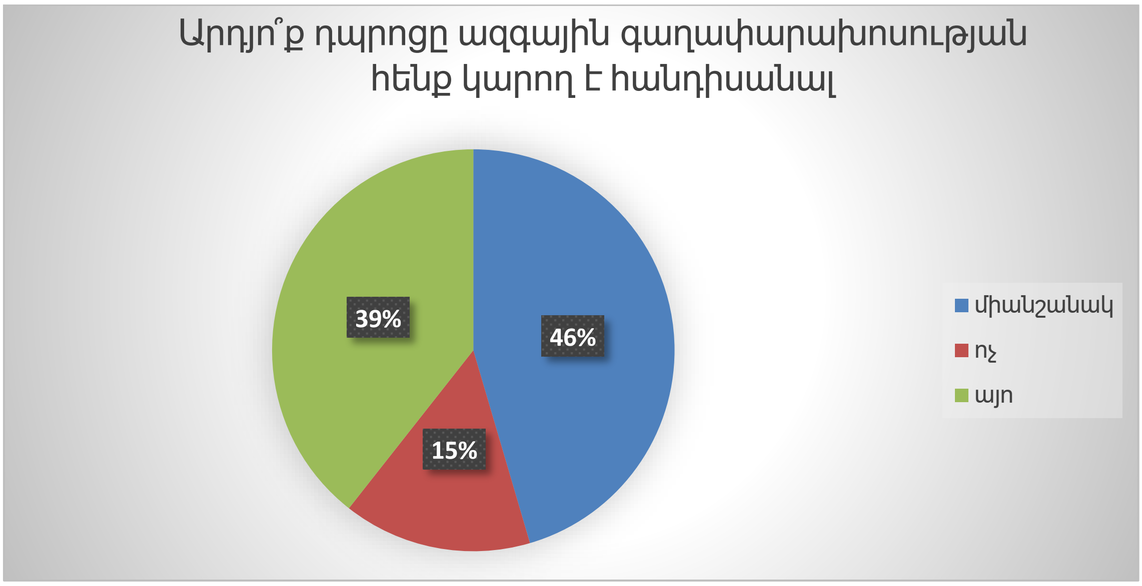

Հաջորդ հարցով փորձել ենք հասկանալ երեխայի ազգային դիմագիծը ըստ ծնողների ավելի շատ ընտանեկան դաստիարակությա՞ն, ժառանգականությա՞ն, թե՞ արտաքին միջավայրի հետևանքն են: Արդյունքում, 32%-ը գտնում է, որ ժառանգականությունն է առաջնային, 51%-ը ՝ ընտանեկան դաստիարակությունը, 17%-ը կարևորում է արտաքին միջավայրը:

Գծապատկեր 7

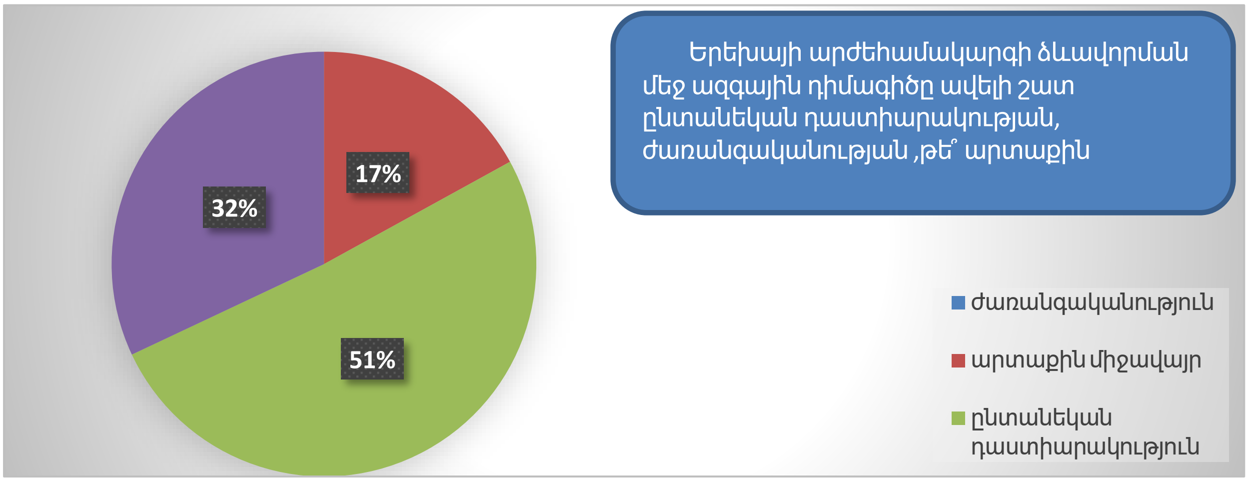

Այսպիսով, ամփոփելով սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների վերլուծությունը, պարզ է դառնում որ ծնողները լիարժեք չեն պատկերացնում ընտանիքի դերը, նրանք խնդիրների, վարքային դրսևորումների պատճառներն ավելի շատ տեսնում են ընտանիքից դուրս, սոցիալական միջավայրում, նույն ուսումնական հաստատությունում, որտեղ երեխաները սովորում են: Ծնողները լիարժեք չեն տարբերակում բարոյական արժեքները, նրանք շատ սաղմնային պատկերացում ունեն բարոյական արժեքների վերաբերյալ: Նրանք լիարժեք չեն պատկերացնում երեխայի դերն ընտանիքում, երեխայի դաստիարակության, արժեհամակարգի ձևավորման գործում, ցավոք, մեծամասնությունը ընտանիքի դերը չի կարևորում այնքան, որ առաջնային դեր՝ նշելով, որ ընտանիքը զուտ մի մասնիկն է այդ հարցում, այն սոցիալական միջավայրի, ժառանգականության, սոցիալական ինստիտուտների հետ է մի ամբողջություն է:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Այս հետազոտական աշխատանքը շոշափում է մի այնպիսի թեմա,որն անկասկած շատ մեծ նշանակություն ունի Հայաստանի և հայ ժողովրդի համար: Խոսքը գնում է ազգային արժեքային համակարգի ձևավորման մասին Հայոց պատմության դասերին:

Այսպիսով.

1. Մասնագիտական գրականության մանրամասն ուսումնասիրությունից և իմ կողմից կատարված հետազոտական աշխատանքի արդյունքների վերլուծության արդյունքում կարելի է եզրակացնել

2. Ուսուցիչը, սկսած տարրական դասարանից, անմիջական ազդեցություն ունի երեխայի դաստիարակության, բարոյական արժեքների ձևավորման գործում: Դաստիարակության ուսուցիչ լինելը մեծագույն պատիվ է, քանի որ հենց պատմության դասերին են դպրոցահասակ երեխաներին սովորեցնում ազգային բարոյական արժեքներ, սերմանում նրանց մեջ քաջ, ուժեղ, անվախ հայի կերպարը:
3. Յուրաքանչյուր անձ, հատկապես դպրոցահասակ 10-14 տարեկան աշակերտը պետք է ունենա իր իսկ բարոյական արժեքները, կարողանա գիտակցել կարելիի և չկարելիի սահմանները և պատասխանատվություն ունենա իր արարքների մեջ:
4. Սոցիոլոգիական հարցման արդյունքների վերլուծության արդյունքում պարզ է դառնում, որ ծնողները լիարժեք չեն պատկերացնում ընտանիքի դերը, նրանք խնդիրների, վարքային դրսևորումների պատճառներն ավելի շատ տեսնում են ընտանիքից դուրս, սոցիալական միջավայրում

Ավարտին հասցնելով աշխատանքը հանգում եմ այն գաղափարին, որ բարոյական արժեքներ ունեցող ազնիվ մարդիկ հստակ հասկանում են՝ ինչն է ճիշտ, ինչը՝ սխալ: Նրանց վարվելակերպը պայմանավորված չէ պատժի թելադրանքով, այլ հիմնված է հստակ սկզբունքների վրա, որոնք նրանց համար հանդիսանում են հուսալի ուղեցույց, և որոնց համաձայն նրանք վարվում են, անգամ երբ իրենց ոչ ոք չի տեսնում: Դպրոցներում ուսուցիչները այնքան վարպետորեն պետք է աշակերտների մեջ սերմանեն հատկապես ազգային բարոյական արժեքները, փորձեն սովորեցնել հայի անվախ կերպարը և միևնույն ժամանակ դասայնացնես պետք է արվի, որպեսզի երեխայի մոտ չառաջանա կարծիք, որ ուսուցիչը իր կամքն է թելադրում: Առաջարկում եմ նման ուսումնասիրություններ անցկացնել պարբերաբար, որպեսզի ճիշտ գնահատենք և կազմակերպենք մեր անելիքները 10-14 տարեկան սովորողների մոտ բարոյական բարձր արժեքներ, հայրենասիրություն, մարդկային և ազգային արժանապատվության գիտակցում արժևորելու և ամրապնդելու համար:

Նանավերլուծելով բոլոր ուսումնասիրությունները հանգեցա, որ ուսուցիչը պետք է երեխային սովորեցնի՝

1) Ազնվություն
2) Արժանապատվության զգացում
3) Սեր հայրենիքի նկատմամբ
4) Հարգանք դիմացինի նկատմամբ
5) Հարգանք և սեր դեպի դպրոցը
6) Հարգանք մեծահասակների նկատմամբ
7) Յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է իմանա, թե որպես հայ՝ ո՞րն է իր անելիքն այստեղ՝ հայրենիքում:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

1. Գևորգյան Ա., Ազգային կրթության դերն ու նշանակությունը սովորողների հայեցի դաստիարակության գործընթացում, Եր., 2002, էջ 65:
2. Ղուկասյան Ա,Հայոց պատմություն 8-9 րդ դասարաններում: Ուսուցչի ձեռնարկ: էջ 5
3. ՀՀ պետական չափորոշիչ՝ 4 փետրվարի 2021 թվականի N 136-Ն VI. ՀԱՆՐԱԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐԵՐԻ ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅԱՆ 13րդ կետ
4. Բաբանսկի Յու. -Աշակերտների դաստիարակությունը, կոմպլեքսային մոտեցում: էջ 112
5. Արգսյան Ա., Ալոյան Ա., Հայոց պատմություն 10-11 րդ դասարաններում : էջ 40
6. Բաբանսկի Յու. -Աշակերտների դաստիարակությունը ,կոմպլեքսային մոտեցում: էջ 124